

POROVNÁNÍ KONCEPCE JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY OBCÍ PŘEDURČENÝCH K PLNĚNÍ SPECIFICKÝCH ÚKOLŮ OCHRANY OBYVATELSTVA SE ZAŘÍZENÍMI CIVILNÍ OCHRANY

COMPARISON OF THE CONCEPT OF FIRE PROTECTION UNITS OF MUNICIPALITIES DESTINED TO FULFILL SPECIFIC TASKS OF THE CIVIL PROTECTION WITH CIVIL PROTECTION FACILITIES

ONDŘEJ BELICA

ABSTRACT: *The article compares the fire rescue units of municipalities designated to perform specific tasks of civil protection with the civil protection facilities. Basically it is a comparison of concepts based on the requirements of the relevant legal and other regulations, especially from the point of view of the possibility of using the compared entities, the requirements for their formation and the professional training of their personnel. Article turns out that the capabilities of both entities in fulfilling the tasks of civil protection and protection of the population are to some extent identical, they differ only in partial capabilities (e.g. providing first aid, anti-flood measures and pumping water, searching and recovering, etc.).*

KEYWORDS: *civil protection, civil defence, emergency event, fire rescue unit, population protection*

ÚVOD

„Ochranou obyvatelstva plněním úkolů civilní ochrany se pro účely zákona rozumí zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.“

§ 2 písm. zákona č. 239/2000 Sb.

„Ochrana obyvatelstva je v širším pohledu chápána jako systém prevence, připravenosti a odezvy vůči mimořádným událostem a krizovým situacím, jehož cílem je ochrana životů, zdraví, majetku a životního prostředí. Aktéry jsou orgány státní správy, územní samosprávy, právnické a podnikající fyzické osoby, ale také samotní občané“

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030

Význam ochrany obyvatelstva spočívá v přípravě na řešení mimořádných událostí a krizových stavů a minimalizaci jejich následků. To jak ve vztahu k ochraně života, zdraví tak i majetku a životního prostředí. (Šín a kol., 2017) Než se ochrana obyvatelstva dostala do současné podoby, prošla dlouhým vývojem, který prakticky začal již před druhou světovou válkou (Šilhánek, Dvořák, 2003). Přestože od svého počátku až do konce roku 1975 spadala (s krátkou přestávkou za Protektorátu) pod Ministerstvo vnitra (Šilhánek, Dvořák, 2003; Klementová, 2022), většina populace ji má spojenou s ozbrojenými silami¹. Mnozí proto vnímají za počátek konce civilní ochrany zrušení základní vojenské služby v prosinci roku 2004 (Ministerstvo obrany). Jako konec samotný pak berou zrušení záchranných praporů AČR na podzim 2008 (vč. převedení 157. záchranného praporu Hlučín na Záchranný útvar Hasičského záchranného sboru ČR (Štenclová, 2013)). Další pak za konec považují zánik Hlavního úřadu civilní ochrany (vč. regionálních úřadů) a s ním spojený přesun civilní ochrany pod Ministerstvo vnitra (resp. v roce 2001 transformovaný Hasičský záchranný sbor České republiky).

Ochrana životů a zdraví obyvatel, životního prostředí, zvířat a majetku před mimořádnými událostmi a krizovými situacemi je v první řadě úkolem Hasičského záchranného sboru ČR (Zákon č. 320/2015

¹ tomu nepomáhá ani fakt, že vojenské útvary civilní obrany přešly v roce 1953 pod Ministerstvo vnitra. (Šilhánek, Dvořák, 2003)

Sb.). Ten se, za podmínek stanovených příslušnými právními předpisy², podílí na zajišťování ochrany obyvatelstva a civilního nouzového plánování (Zákon č. 320/2015 Sb.).

Zmáhání mnohých mimořádných událostí většího rozsahu či krizových situací vyžaduje nasazení i dalších sil a prostředků, než kterými disponuje HZS. Jimi jsou zejména síly a prostředky jednotek požární ochrany zařazených do plošného pokrytí kraje (v souladu s § 4 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb.) a ostatních složek (ve smyslu § 4 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb.). V případě ochrany obyvatelstva/civilní ochrany se jedná subjekty zřizované dalšími stranami. Těmito subjekty jsou i **zařízení civilní ochrany a jednotky požární ochrany obcí předurčené k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva.**

1. ZAŘÍZENÍ CIVILNÍ OCHRANY

Označením „zařízení civilní ochrany“ se rozumí personální a materiální úkolové uskupení určené k plnění vybraných úkolů ochrany obyvatelstva. Pojem „zařízení“ může evokovat stroj, přístroj, nástroj, nebo nějaké pracoviště či provozovnu. Ostatně, i slovník spisovné češtiny jako první uvádí „*předmět, přístroj uzpůsobený k určitému úkonu*“, dále pak „*soubor předmětů sloužící k vybavení a provozu něčeho*“, zároveň ale uvádí, že se jedná o „*organizační jednotku, útvar, organizaci*“ (Ústav pro jazyk český AV ČR). Rozhodující je vymezení pojmů v zákoně o integrovaném záchranném systému³, které uvádí, že (pro potřeby zákona) se zařízením civilní ochrany rozumí složky⁴ tvořené fyzickými osobami a věcnými prostředky (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Ten samý zákon pak uvádí, že zařízení civilní ochrany je ostatní složkou integrovaného záchranného systému, poskytující plánovanou pomoc na vyžádání (Zákon č. 239/2000 Sb.) a jako takové jej lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva⁵ stanovuje personální složení tvořené velitelem a minimálně dvěma pomocníky (příp. zdravotníky, průzkumníky, řidiči, pozorovateli atp., kdy počet a složení/kvalifikace se liší v závislosti na zaměření daného zařízení) a odbornou přípravu jeho personálu (velitel, zdravotník, chemik, laborant, průzkumník, dozimetrista, pomocník, obsluha, řidič, pozorovatel, směrník, nosič, člen zabezpečující dekontaminaci a člen výdeje prostředků individuální ochrany) (Vyhláška č. 380/2002 Sb.).

1.1 Zřízení zařízení civilní ochrany

V případech, kdy jsou právnické nebo podnikající fyzické osoby zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, případně jsou vlastníky stavby civilní ochrany (příp. stavby dotčené požadavky civilní ochrany), anebo provozují školská, sociální nebo obdobná zařízení, či jsou poskytovatelem zdravotních služeb, jsou povinny umožnit jejich využití pro potřeby civilní ochrany, nebo vytvořit podmínky pro výdej ochranných masek, filtrů pro ochranu dýchacích cest, dětských ochranných kazajek, ochranných oděvů pro ochranu povrchu těla a dalších ochranných prostředků a mohou zřizovat zařízení civilní ochrany (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Pozn.: *Povinnost umožnit využití stavby civilní ochrany nebo stavby dotčené požadavky civilní ochrany pro potřebu civilní ochrany, včetně umožnění přístupu hasičský záchranný sbor (HZS) kraje za účelem údržby, kontroly, používání atp., mají stejně jako právnické a podnikající fyzické osoby i fyzické osoby, které jsou jejím vlastníkem* (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Zařízení civilní ochrany mohou zřizovat i obce (Vyhláška č. 380/2002 Sb., Zákon č. 239/2000 Sb.); Zákon č. 128/2000 Sb., jiné právnické osoby i podnikající fyzické osoby (Vyhláška č. 380/2002 Sb.), tedy i subjekty, které nejsou vlastníky stavby civilní ochrany či dotčené jejími požadavky⁶. Samotné zařízení civilní ochrany mít vlastní právní subjektivitu nemusí, neboť je součástí právnické osoby nebo

² Např. zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a dalších

³ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

⁴ „*zařízením civilní ochrany bez právní subjektivity se pro účely tohoto zákona rozumí součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva; tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky*“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

⁵ Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

⁶ může se tedy jednat i o sbory dobrovolných hasičů obcí, jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí, jednotky požární ochrany obcí, zapsané spolky, společnosti s ručením omezeným, prakticky kohokoliv, kdo má právní subjektivitu

obce (Zákon č. 239/2000 Sb.), ale nic nebrání tomu, aby ji mělo, ať už v podobě spolku (ve smyslu § 214 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.⁷) nebo jiné obchodní společnosti (podle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích), založené jen za účelem stát se zařízením civilní ochrany.

Výše uvedení mohou na HZS kraje podat žádost o vyjádření k účelnosti zřízení zařízení civilní ochrany, v níž kromě identifikačních a kontaktních údajů žadatele uvedou i zdroje možných rizik vzniku mimořádných událostí, stejně jako další skutečnosti, které může HZS při posuzování účelnosti použít. Na základě informací poskytnutých v žádosti, a s ohledem na potřeby zabezpečení úkolů vyplývajících z vnějšího havarijního plánu nebo havarijního plánu kraje, zašle HZS zřizovateli do 30 dnů vyjádření, v němž uvede účel, pro nějž je vhodné zařízení civilní ochrany zřídit a zároveň doporučí jeho personální složení. (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Pozn.: Část první vyhlášky č. 380/2002 Sb., která se věnuje postupu při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu odkazuje na § 7 odst. 7 písm. c) zákona č. 239/2000 Sb. Po četných novelách zákona byl do § 7 vložen další odstavec a v současnosti v zákoně č. 239/2000 Sb. „postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu“ upravuje § 7 odst. 8 písm. c), nikoliv odst. 7, jak uvádí vyhláška č. 380/2002 Sb., která doposud žádnou novelou neprošla.

1.2 Zaměření zařízení civilní ochrany

Účel, k němuž bylo zařízení civilní ochrany zřízeno, vychází zejména z potřeb zabezpečení úkolů vyplývajících z vnějšího havarijního plánu nebo havarijního plánu kraje. Vyhláška pak zařízení podle účelu dělí na zařízení civilní ochrany předurčená pro:

- zajištění evakuace,
- zajištění nouzového přežití a organizované humanitární pomoci,
- nouzové zásobování vodou,
- poskytování první pomoci,
- provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí,
- zjišťování a označování nebezpečných oblastí,
- zabezpečení dekontaminace terénu,
- zabezpečení dekontaminace osob a oděvů,
- zabezpečení dekontaminace věcných prostředků,
- zabezpečení ukrytí osob ve stálých úkrytech,
- zabezpečení výjeje prostředků individuální ochrany. (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Tabulka 1 Přehled úkolů, které může plnit zařízení civilní ochrany

Zařízení civilní ochrany
Evakuace
nouzové přežití a organizovaná humanitární pomoc
nouzové zásobování vodou
poskytování první pomoci
provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí
zjišťování a označování nebezpečných oblastí
dekontaminace terénu
dekontaminace osob a oděvů
dekontaminace věcných prostředků
ukrytí osob ve stálých úkrytech
výdej prostředků individuální ochrany

⁷ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

1.3 Odborná příprava personálu zařízení civilní ochrany

Smyslem odborné přípravy je objasnění role a úlohy zařízení civilní ochrany (CO) při vzniku mimořádné události. Zároveň se zaměřuje na plnění úkolů vyplývajících z funkce (jak zařízení samotného, tak funkčního zařazení jeho zaměstnanců/členů) s důrazem na opatření ochrany obyvatelstva a na součinnost se složkami integrovaného záchranného systému. (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Odbornou přípravou musí projít každý z personálu zařízení civilní ochrany. Její rozsah se odvíjí v závislosti na vykonávané funkci. Pro velitele, zdravotníky, chemiky, laboranty, průzkumníky a dozimetristy je vyžadována šestnáctihodinová teoretická příprava (zpravidla) ve vzdělávacím zařízení HZS ČR a každé dva roky čtyřhodinová praktická příprava v objektu zřizovatele zařízení. V případě pomocníků, obsluhy, řidičů, pozorovatelů, směrniců, nosičů, členů zabezpečujících dekontaminaci a členů výjeje prostředků individuální ochrany se vyžaduje každé dva roky čtyřhodinová praktická příprava v objektu zřizovatele zařízení. Vyhláška č. 380/2002 Sb.

2. JEDNOTKY POŽÁRNÍ OCHRANY OBCÍ PŘEDURČENÉ K PLNĚNÍ SPECIFICKÝCH ÚKOLŮ OCHRANY OBYVATELSTVA

Na rozdíl od zařízení civilní ochrany v případě jednotek požární ochrany (dále jen JPO) nemohou vzniknout žádné pochybnosti, že by se mohlo jednat o cokoliv jiného, než o „složku, či organizační útvar (vyššího celku)“ (Ústav pro jazyk český AV ČR), konkrétně o organizovaný útvar s vnitřní hierarchií, tvořený hasiči, vybavený technikou a věcnými prostředky, vedený velitelem (Řád výkonu služby, 2021). JPO jsou blíže definovány a děleny v paragrafech 65 – 68 zákona o požární ochraně⁸ a způsob jejich zřizování a vnitřní organizace je uveden v § 3 (zřizování) a §§ 4 – 6 vyhlášky Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany⁹. Jednotky požární ochrany (HZS ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany) jsou základními složkami integrovaného záchranného systému (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Mezi základní úkoly jednotek požární ochrany patří, mimo jiné, i plnění úkolů na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva. V návaznosti na to pak zákon o požární ochraně uvádí, že prováděcí právní předpis stanoví zásady činnosti jednotek požární ochrany na úseku civilní ochrany a ochrany obyvatel. (Zákon č. 133/1985 Sb.)

Článek se nadále bude zabývat jednotkami požární ochrany obce, tedy jednotkami sborů dobrovolných hasičů obce, tak jak jsou definovány v § 65 odst. 1 písm. c) a v § 68 odst. 1.

2.1 Zřízení jednotky sboru dobrovolných hasičů předurčené k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva

Vzhledem ke skutečnosti, že pro výkon samostatné působnosti mohou obce zřizovat právnické osoby i organizační složky obce (Zákon č. 128/2000 Sb.), mohou v samostatné působnosti na úseku požární ochrany ve svém územním obvodu zřizovat jednotky sborů dobrovolných hasičů obce (Zákon č. 133/1985 Sb.). Coby zřizovatel je obec zároveň správcem jednotky, proto starosta, coby statutární orgán obce, jmenuje (a odvolává) velitele jednotky. Kromě vyjádření HZS kraje ke způsobilosti velitele, přihlíží k návrhu občanského sdružení¹⁰ působícího na úseku požární ochrany (Zákon č. 133/1985 Sb.). O zřízení jednotky sboru dobrovolných hasičů obce se vede dokumentace tvořená zřizovací listinou, jmenovacím dekretem velitele jednotky a seznamem členů, včetně dokumentace ke každému z nich (odborná a zdravotní způsobilost) (Nařízení vlády č. 172/2001 Sb.).

Jednotka ale může být zřízena i v případě, že v obci není spolek – sbor dobrovolných hasičů, stejně tak, jako existence spolku (sboru dobrovolných hasičů) neznamená, že je zřízena jednotka. Dochází

⁸ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

⁹ Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

¹⁰ Zákon hovoří o občanském sdružení, avšak s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a rovněž s ohledem na příslušná ustanovení zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících podléhají spolky od 1. 1. 2014 evidenci ve spolkovém rejstříku vedeném příslušným soudem. Ve smyslu ustanovení § 3045 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. se veškerá sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů považují za spolky podle zákona č. 89/2012 Sb. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a jeho pobočné spolky, přestože mají v názvu sdružení, ve skutečnosti se jedná o spolky a zapsané spolky.

tak k situacím, že jsou obce, které mají jednotku požární ochrany i přesto, že nemají sbor dobrovolných hasičů (spolek) i k situacím, že v některých obcích má spolek (sbor dobrovolných hasičů) několik desítek členů (neboť se úspěšně věnuje požárnímu sportu či v obci organizuje hasičské bály), zatímco jednotku se nedaří personálně obsadit.

V případech, kdy je jednotka sboru dobrovolných hasičů předurčena pro ochranu obyvatelstva, může základní početní stav členů (stanovený přílohou č. 4 k vyhlášce č. 247/2001 Sb.) navýšit podle potřeby (Řád výkonu služby, 2021). Pokud je současně i zařízením civilní ochrany, musí navýšit personální stav stanovený zařízením do příslušné kategorie JPO o potřebný počet členů (Vyhláška č. 247/2001 Sb.).

2.2 Zaměření JPO obce předurčené k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva

Stejně jako u zařízení civilní ochrany, v rámci přípravy dokumentů plošného pokrytí kraje stanovuje HZS po dohodě se zřizovatelem JPO charakter specializovaných úkolů pro ochranu obyvatelstva, pro jejichž plnění bude jednotka předurčena (Řád výkonu služby, 2021).

Úkoly jednotek SDH obcí při ochraně obyvatelstva jsou:

- provádění záchranných a likvidačních prací (Vyhláška č. 247/2001 Sb.), zejména technické pomoci při odstraňování následků mimořádných událostí, protipovodňové ochrany v obci, čerpání vody, pomoci při pátrání a vyhledávání osob (Řád výkonu služby, 2021),
- podílení se na evakuaci obyvatel,
- podílení se na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek,
- podílení se na varování obyvatel,
- podílení se na dekontaminaci postižených obyvatel nebo majetku,
- podílení se na humanitární pomoci obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití. (Vyhláška č. 247/2001 Sb.; Řád výkonu služby, 2021)

Tabulka 2 Přehled úkolů, které může plnit JPO obce předurčená k ochraně obyvatelstva

JPO obce předurčená k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva
provádění záchranných a likvidačních prací, zejména technické pomoci při odstraňování následků mimořádných událostí, protipovodňové ochrana v obci, čerpání vody, pomoci při pátrání a vyhledávání osob
evakuace obyvatel
označování oblastí s výskytem nebezpečných látek
varování obyvatel
dekontaminace postižených obyvatel nebo majetku
humanitární pomoc obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití

2.3 Odborná příprava personálu JPO obce předurčené k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva

Pravidelná odborná příprava jednotek požární ochrany obcí předurčených k plnění „speciálních“ úkolů ochrany obyvatelstva s územní působností probíhá zpravidla formou účasti na taktickém cvičení nebo jiné formě odborné přípravy organizované HZS kraje (Řád výkonu služby, 2021). HZS krajů pořádají pro členy JPO obcí, pro techniky ochrany obyvatelstva nebo pro velitele družstev (jednotek) předurčených k ochraně obyvatelstva šestnácti hodinový kurz Technik ochrany obyvatelstva (T OOB-16). Obsah kurzu je jednotný pro všechny JPO obcí (tematické okruhy jsou úvod do problematiky, stručná charakteristika zákonů a prováděcích právních předpisů, varování a informování obyvatelstva, evakuace obyvatelstva, nouzové přežití obyvatelstva a humanitární pomoc, činnost jednotek při povodních a poškození budov, nebezpečné látky a ochrana jednotlivce při úniku nebezpečných látek a psychosociální péče o postižené obyvatelstvo a preventivně výchovná činnost obyvatel a nezohledňuje zaměření jednotky ani nerozlišuje jednotlivé funkce členů jednotky. (Technik ochrany obyvatelstva)

Zároveň ale pravidelnou odbornou přípravu hasičů (skládající se z teoretické přípravy, praktického výcviku, prověřovacích a taktických cvičení, instrukčně metodických zaměstnání či specializačních kurzů) s ohledem na předurčenost jednotky pro ochranu obyvatelstva řídí, organizuje a ověřuje její velitel, který zároveň stanovuje rozsah pravidelné odborné přípravy. V jednotce se zpracovává roční plán odborné přípravy zohledňující odbornou přípravu hasičů související s předurčeností jednotky pro ochranu obyvatelstva. (Řád výkonu služby, 2021)

3. POROVNÁNÍ SCHOPNOSTÍ NA ZÁKLADĚ DOKUMENTŮ

Z literární rešerše právních dokumentů (zejména vyhlášky č. 380/2002 Sb.¹¹⁾ a interního normativního aktu (Řád výkonu služby Č. j. MV-179143-8/PO-IZS-2021¹²⁾ vyplývají úkoly ochrany obyvatelstva (OO), které jsou schopny plnit oba zkoumané subjekty a lze identifikovat ty úkoly, které je schopen plnit pouze jeden ze subjektů.

Pozn.: *Uvedené výsledky jsou pouze teoretické výstupy vycházející z komparace právních dokumentů, nikoliv praktické srovnání existujících subjektů, ani z porovnání situace v celé ČR či konkrétním kraji a pro potřeby tohoto článku nebylo provedeno žádné porovnávací námětové či prověřovací cvičení.*

Oba subjekty jsou schopny plnit úkoly spojené s dekontaminací (osob i techniky), evakuací obyvatelstva, nouzovým přežitím, odstraňováním následků mimořádných událostí, organizováním humanitární pomoci, označováním nebezpečných oblastí a vyprošťováním osob. Zařízení CO jsou navíc určena ke zjišťování nebezpečných oblastí, k poskytování první pomoci, zabezpečení ukrytí osob ve stálých úkrytech a zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany. JPO obcí předurčené k plnění specifických úkolů OO jsou navíc schopné zabezpečit čerpání vody, pátrat a vyhledávat osoby, plnit úkoly protipovodňové ochrany a podílet se na varování obyvatelstva.

Tabulka 3 Porovnání úkolů ochrany obyvatelstva, které mohou oba subjekty vykonávat

Zařízení civilní ochrany	JPO obce předurčená k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva
dekontaminace osob a oděvů	dekontaminace postižených obyvatel nebo majetku
dekontaminace terénu	
dekontaminace věcných prostředků	
evakuace	evakuace obyvatel
nouzové zásobování vodou	humanitární pomoc obyvatelstvu a zajištění podmínek pro jeho nouzové přežití
nouzové přežití a organizovaná humanitární pomoc	
poskytování první pomoci	- ¹³
provádění prací spojených s vyprošťováním osob a k odstraňování následků mimořádných událostí	provádění záchranných a likvidačních prací, zejména technická pomoc při odstraňování následků mimořádných událostí, protipovodňová ochrana v obci, čerpání vody, pomoc při pátrání a vyhledávání osob
ukrytí osob ve stálých úkrytech	-
výdej prostředků individuální ochrany	-
zjišťování a označování nebezpečných oblastí	označování oblastí s výskytem nebezpečných látek
-	varování obyvatel

¹¹ Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

¹² Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků, Č. j. MV-179143-8/PO-IZS-2021, z 22. prosince 2021

¹³ Na druhou stranu podle obecných úkolů jednotek SDH obcí při záchranných pracích a při ochraně obyvatelstva je jednotka „schopna poskytnout první předlékařskou laickou pomoc v rozsahu laické resuscitace, stabilizace, zastavení krvácení, ošetření popálenin a omrzlin“ (Řád výkonu služby, 2021)

Zajímavostí je, že dotčené právní dokumenty (vyhláška a řád) v případě zařízení civilní ochrany hovoří o zajištění (např. evakuace, nouzového přežití), poskytování (např. první pomoci), provádění (např. prací spojených s vyprošťováním či odstraňováním následků) a zabezpečení (např. dekontaminace či ukrytí). V případě JPO pojednávají o provádění pouze u záchranných a likvidačních prací a pak už jen výhradně o podílení se (na evakuaci, na označování oblastí, na varování, na dekontaminaci, na humanitární pomoci a na nouzovém přežití).

Tabulka 4 Přehled úkolů CO, a schopnost obou zkoumaných subjektů je vykonávat

Činnost předurčení	Zařízení CO	JPO předurčená k OO
čerpání vody	ne	ano
dekontaminace osob a oděvů	ano	ano
dekontaminace terénu	ano	ano (<i>je-li terén chápán jako majetek</i>)
dekontaminace věcných prostředků	ano	ano (<i>jsou-li věcné prostředky chápány jako majetek</i>)
evakuace	ano	ano
nouzové zásobování vodou	ano	ano (<i>v rámci nouzového přežití</i>)
nouzové přežití	ano	ano
odstraňování následků mimořádných událostí	ano	ano
organizovaná humanitární pomoc	ano	ano
označování nebezpečných oblastí (oblastí s výskytem nebezpečných látek)	ano	ano
pátrání a vyhledávání osob	ne	ano
poskytování první pomoci	ano	ne
protipovodňová ochrana	ne	ano
ukrytí osob ve stálých úkrytech	ano	ne
varování obyvatel	ne	ano
výdej prostředků individuální ochrany	ano	ne
vyprošťování osob	ano	ano
zjišťování nebezpečných oblastí	ano	ne

4. ÚSKALÍ

Přestože oba srovnávané jsou předurčeny k výše popisovaným činnostem, tedy by měly být schopné provádět bezodkladné činnosti související s jejich předurčením s havarijním dějem (např. dopravit se na místo události a podílet se na evakuaci) a svým počínáním nenarušovat skladbu předurčených sil a prostředků (tzn. nepřekážet zasahujícím prvosledovým složkám), jejich činnost je spojena s určitým úskalím.

Personální základnu JPO a některých zařízení CO zpravidla tvoří dobrovolníci, případně zaměstnanci s nadšením pro danou věc. Ti se „v lepším případě“ soustavně připravují na „zásah“, který ale dlouhodobě nepřichází, což může vést k frustraci, v jejímž důsledku opadá vůle dále provádět odbornou přípravu. V okamžiku, kdy po dlouhodobé nečinnosti dojde k události vyžadující nasazení předmětných subjektů, může nastat situace, že demotivovaný personál nebude vědět, co dělat.

S dobrovolnictvím se kromě motivace pojí i časové možnosti mnohdy závislé na životní situaci. Nezřídka svobodní (bezdětní) mladí lidé věnují dobrovolnictví (činnosti v jednotce či zařízení) veškerý svůj volný čas, a podobně to tak bývá i u rodičů již dospělých dětí. Na druhou stranu je stejně tak běžné, že rodiče malých dětí, mladé páry stavějící rodinný dům, lidé řešící existenční problémy atp. se dobrovolnictví tolik nevěnují. Proto skvěle vycvičená, odborně připravená a sehraná jednotka, jejíž zdravé jádro je tvořeno například studenty vysokých škol, může ztratit svou akceschopnost v okamžiku, kdy studenti dostudují, nastoupí do zaměstnání a/nebo založí rodiny.

V případě zařízení civilní ochrany zřizovaných obcí může být pro činnost vyčleněn zaměstnanec obce, který si v případě potřeby povolává členy JPO obce, což jednak opět naráží na dobrovolnictví

a zároveň na vyčlenění téhož personálu pro paralelní činnost dvou různých subjektů. Drobných úskalí je povícero, ale zabývat se jimi není pro potřeby tohoto článku účelné. Činnost JPO obcí předurčených k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva i zařízení civilní ochrany je rozhodně smysluplná, v případě mimořádných událostí může pomoci jak zasahujícím příslušníkům HZS, tak i obyvatelstvu. Na druhou stranu se však objevují i názory, zda spíše než jako součást řešení problému, nejsou tyto subjekty pouhou morální demonstrací toho, že se na ochranu obyvatelstva nezapomíná...

ZÁVĚR

Bez ohledu na poněkud hořký závěr předchozího odstavce mají jak jednotky požární ochrany obcí předurčené k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva tak i zařízení civilní ochrany svůj význam. Už jen z pohledu plošného pokrytí. Vždyť například jen v plzeňském kraji bylo k 30. 11. 2022 celkem 100 JPO obcí předurčených k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva (z toho jedna JPO kategorie II, 21 kategorie III a zbytek kategorie V). V téže kraji byla k 19. 4. 2023 dohromady 32 zařízení civilní ochrany, všechna zřízená obcemi (primárně v souvislosti s opatřeními proti zvláštním povodním na vodních dílech na území kraje, čemuž odpovídá i jejich zaměření – 13 přijímacích středisek, 5 evakuačních středisek, 12 evakuačních a přijímacích středisek a pouze 2 střediska stálé umývárny osob). Takovýto počet má obrovský potenciál zejména, pokud se podaří to, co stojí v právních a ostatních předpisech proměnit ve skutečnost.

Téma JPO obcí předurčených k plnění specifických úkolů OO stejně jako zařízení CO sice není nijak nové, ale je relativně opomíjené. Zejména porovnání obou subjektů či jejich přípravě a činnosti bylo doposud věnováno velmi málo pozornosti. Toto téma si však další pozornost rozhodně zaslouží. Přinejmenším v podobě praktického porovnání JPO obcí předurčených k plnění specifických úkolů ochrany obyvatelstva a zařízení civilní ochrany přinejmenším ve vybraném kraji.

LITERATURA

Historie základní vojenské služby v českých zemích [online] © Ministerstvo obrany. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>.

Internetová jazyková příručka [online] © Ústav pro jazyk český AV ČR, v.v.i. (2008–2021). Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.

KLEMENTOVÁ, Iveta. Crisis (un)preparedness in the healthcare sector in the Czech Republic. *Krizový manažment*. Žilina: Žilinská Univerzita v Žilině- Fakulta Bezpečnostního Inžinierstva, 2022, roč. 21, č. 1, s. 43 - 49. ISSN 1336 - 0019. Dostupné z: <https://doi.org/10.26552/krm.C.2022.1.43-49>

Nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně.

Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků. Praha: Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2021.

ŠILHÁNEK, Bohumil a Josef DVOŘÁK. Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-12-4.

ŠÍN, Robin, et al. *Medicína katastrof*. Praha: Galén, 2017. ISBN 978-80-7492-295-4.

ŠTENCLOVÁ, Miroslava. 15. ženijní brigáda "Generála Karla Husárka": 2003-2013. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, Odbor komunikace a propagace (OKP MO), 2013. ISBN 978-80-7278-616-9.

Technik ochrany obyvatelstva. Portál hasici-vzdelavani.cz [online] © SOŠ PO a VOŠ PO 2013-2022. Dostupné z: https://www.hasici-vzdelavani.cz/sites/default/files/download/48/Nepovim_IZS/ucebni_osnovy_technik_oo_07-2013.pdf.

Vyhláška č. 247/2001 Sb., Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Zákon č. 133/1985 Sb., České národní rady o požární ochraně.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Ondřej Belica - 1, Ing.

CRAA – Ústav bezpečnosti práce ve výškách, z. ú., Nušlova 49, 158 00 Praha 5

e-mail: obelica@lezectvi.cz
